تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در فضای سایبری و عوامل جمعیت‌شناختی مؤثر بر آن: بررسی ارتکاب به جرایم اینترنتی در کاربران اینترنت شهرستان یزد

زهرا صادقی‌آرانی*، دکتر سید حبیب‌اله میرغفوری، زهرا ثابت

گروه مدیریت صنعتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه یزد

(تاریخ دریافت: ۹۱.۰۳.۳۰، تاریخ پذیرش: ۹۱.۰۸.۱۰)

چکیده

زمینه: امروزه همراه با توسعه روزافزون کاربری‌ها و توانمندی‌های رایانه و اینترنت در دنیا و گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات، تهدیدهای ناشی از سوء استفاده از آن نیز افزایش یافته است. در نتیجه استفاده‌ی نادرست از اینترنت مشکلات و بعضاً جرائمی به‌وجود آمده، که همه آنها به نوعی ریشه در عدم رعایت مسائل اخلاقی دارند. بررسی مسائل غیر اخلاقی در فضای سایبری و همچنین واکاوی عوامل مؤثر بر آن می‌تواند حائز اهمیت باشد.

روش کار: مقاله‌ی پژوهشی حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کاربران اینترنت در مراکز فناوری اطلاعات و کافی‌نت‌های شهرستان یزد و تأثیر آن بر رفتار اخلاقی کاربران در محیط سایبری انجام گرفته است. برای جمع‌آوری داده‌ها از یک پرسشنامه در ۲۰ مؤلفه از جرائم اینترنتی استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج تحقیق نشان می‌دهد شکاف بین اعتقادات اخلاقی و عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی در شهرستان یزد معنادار نیست. همچنین نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و جنسیت، رشته‌ی تحصیلی، مقطع تحصیلی و مدت زمان استفاده‌ی آنها از اینترنت رابطه‌ی معناداری وجود دارد. در حالی که وضعیت تأهل و گروه سنی بر این رفتار اثرگذار نبوده است.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از این تحقیق، و تأثیر برخی از متغیرهای جمعیت‌شناختی به مسؤولین کمک می‌کند تا با اصلاح این متغیرها، نحوه استفاده‌ی کاربران از اینترنت را نیز اصلاح نمایند.

کلید واژه‌ها: اخلاق کامپیوتری، اخلاق در فناوری اطلاعات، جرایم اینترنتی، عملکرد رفتاری.

سرآغاز

امروزه اینترنت، به عنوان ابزاری برای توسعه و رشد سریعتر، «فناوری اطلاعات»[1] شناخته می‌شود. فناوری اطلاعات شامل سخت افزارها، نرم افزارها و تکنیک‌هایی است، که به‌وسیله آنها می‌توان اطلاعات را سامان داد و یا به اطلاعات موردنظر خود و یا دیگران دسترسی آسانتری داشت. در عصر حاضر، افراد بسیاری از اینترنت استفاده می‌کنند که باعث دسترسی به مزایای زیادی در زمینه‌های ارتباطی، همچون استفاده از ابزارهای چندرسانه‌ای[2]، امکان ارسال فایل‌ها، عکس‌ها، ویدیوها و جستجوی انواع اطلاعات در صفحات گسترده وب[3] شده است(۱). وجود این جذابیت‌ها و توانایی‌ها در دنیای مجازی باعث شده که اینترنت در بین رسانه‌های ارتباطی بیشترین رشد را از جهت جلب مخاطب داشته باشد (۲).

* نویسنده مسؤول: نشانی الکترونیکی: sadeqi_z_a@yahoo.com

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

درکنار مزایای بیشمار اینترنت، مشکلات جدید بسیاری مانند ارائه تصاویر و مطالب ناهنجار و محرمانه نماندن اطلاعات (۳)، اعتیاد به اینترنت (۴)، مزاحمت‌های اینترنتی و هرزه‌نگاری[۴] (۵) و سوء استفاده‌های جنسی(۶) نیز به وجود آمده است. این مشکلات در رابطه با حقوق مالکیت فکری[۵] (۷و۸)، حریم خصوصی[۶]، آزادی بیان و روابط تجاری (۷و۹)، سوء استفاده‌های اطلاعاتی، جاسوسی و کلاهبرداری اینترنتی(۱۰) می‌باشد.

به ندرت ممکن است روزی بگذرد و اخباری در رابطه با نقض اصول اخلاقی یا قانونی در سیستم‌های اطلاعاتی[۷] یا اینترنتی شنیده نشود. به همین دلیل لاودن از وجود «خلأ اخلاقی» در فناوری اطلاعات سخن گفته است (۱۱). اهمیت موضوع در اینجاست که نتایج حاصل از عدم رعایت مسائل اخلاقی در این حوزه، بسیاری از اصول و قواعد اقتصادی و اجتماعی ما را تهدید کند(۱۲). اخلاق در فناوری اطلاعات[۸] یکی از موضوعاتی است که در حوزه اخلاق کاربردی[۹] مطرح می‌شود و تأثیرات ناشی از فناوری اطلاعات را روی جوامع و ارزش‌های انسانی از قبیل: سلامت، ثروت کار، فراغت، آزادی، دموکراسی، دانش، حریم خصوصی، امنیت، مالکیت، خود شکوفایی و ... تجزیه و تحلیل می‌کند (۸).

در این راستا، مقاله‌ی حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کاربران اینترنت در مراکز فناوری اطلاعات و کافی‌نت‌های شهرستان یزد و تأثیر آن بر رفتار اخلاقی کاربران در محیط سایبری انجام گرفته است. همچنین تمایل این کاربران به انجام جرائم کامپیوتری و اینترنتی مورد بررسی قرار گرفته است.

اخلاق در فناوری اطلاعات

کنفرانس سران کشورهای صنعتی در ژاپن (اکیناوا، ۲۰۰۰) فناوری‌های اطلاعاتی را به عنوان توانمندترین نیروی شکل دهنده قرن ۲۱ معرفی و از تأثیر این فناوری‌ها بر شیوه‌های زندگی، یادگیری، کار افراد و موتور اصلی رشد اقتصاد جهانی سخن گفته است (۱۳). اگرچه رشد روز افزون فناوری و گسترش اینترنت، باعث رفاه و آسایش بشر شده است، اما در عین حال می‌تواند عامل تهدید کننده‌ای محسوب شود. ویژگی‌های منحصر به فرد اینترنت همچون سرعت، سهولت دسترسی و کاربری، هزینه اندک و گمنامی[۱۰] در دنیای مجازی، باعث پیدایش بحث‌های جدیدی در خصوص نوع و شیوه کاربری اینترنت و جنبه‌های مختلف آن شده است (۱۳). عدم رعایت مسائل اخلاقی در کاربری، پدیده‌های غیر اخلاقی متعددی مانند: نفوذ به رایانه‌های شخصی و اداری، دسترسی غیرقانونی به منابع اطلاعاتی و مالی، انتشار افکار و رفتارهای غیراخلاقی، سوء استفاده‌های جنسی را نیز بوجود آورده است. (۱۴). آنچه که به روشنی قابل مشاهده است این است که «رشد اخلاق با توسعه تکنولوژی حرکت نکرده است».

جرائم کامپیوتری و اینترنتی

جرم کامپیوتری[۱۱] از نظر مفهومی هر استفاده غیر مجاز از یک سیستم کامپیوتری را شامل می‌شود. یک جرم کامپیوتری به فعالیت یا مجموعه‌ای از اقدامات اطلاق می‌شود که یک سامانه کامپیوتری نظیر یک کامپیوتر یا شبکه‌ای از کامپیوتری‌ها ابزار و یا هدف آن باشد(۶).

از رفتارهای جدیدی که با گسترش کاربری اینترنت رواج یافته می‌توان به ایجاد روابط در اتاق‌های گفتگوی[۱۲] اینترنت(۱۵)، اعتیاد به اینترنت (۴)، پرسه‌زنی سایبری (۱۶)، مزاحمت‌های اینترنتی و هرزه‌نگاری (۵،۱۷)، عشق‌های مجازی و سوء استفاده‌های جنسی (۶)، هک کردن، انتشار انواع ویروس‌ها (۷،۱۲،۱۷)، کلاهبرداری، جاسوسی و تخریب کامپیوتری (۱۷) و عدم رعایت حقوق مالکیت فکری و سرقت نرم افزارها (۷،۱۲،۱۷)، عدم رعایت حریم خصوصی (۷،۹) می‌توان اشاره کرد. چنین به نظر می‌رسد که بخش مهمی از آسیب‌های اینترنتی هنوز دچار ابهام نظری هستند و تعریفی روشنی از آنها ارائه نشده است و حتی برخی از آنها نمادهایی از تغییرات اجتماعی ـ فرهنگی در جوامع جدید و نه آسیب اجتماعی تلقی می‌شوند (۱۸،۱۹).

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

جدول ۱: استفاده‌های ناصحیح یا جرائم اینترنتی و کامپیوتری (۵،۶،۷،۹،۱۲،۲۳،۲۶)

ردیف	شاخص‌ها
۱	جستجو در فایل‌های موجود در کامپیوتر دیگران بدون کسب اجازه از آنها
۲	استفاده از اطلاعات موجود در وب سایت‌ها برای استفاده‌های شخصی بدون ذکر منبع
۳	دانلود فیلم و عکس و آهنگ از اینترنت بدون پرداخت هزینه
۴	دانلود نرم افزارها بدون پرداخت هزینه آن
۵	دانلود مقالات علمی و پایان‌نامه‌ها بدون پرداخت هزینه آن
۶	انتشار مقالات خریداری شده از اینترنت با نام خود
۷	ارسال ایمیل‌های دریافتی بدون کسب اجازه از فرستنده به دیگران (Forward)
۸	خواندن ایمیل‌های دیگران بدون اجازه آنها
۹	هرزه نگاری (انتشار مطالب، تصویر و فیلم جنسی) در صفحات وب
۱۰	ارسال ایمیل‌های شهوت انگیز (هرزنامه) به دیگران (بدون درخواست افراد)
۱۱	هک کردن کامپیوترهای شخصی یا شرکت‌ها (به منظور تفریح و سرگرمی)
۱۲	هک کردن کامپیوترهای شخصی یا شرکت‌ها (به منظور خرابکاری)
۱۳	ارسال ویروس به کامپیوترهای شخصی یا شرکت‌ها
۱۴	کرک کردن (شکستن قفل‌های CDها و DVDها)
۱۵	استفاده از کدهای کنترلی یا امواج خاص برای شنود مکالمات تلفنی کاربران از طریق اینترنت
۱۶	اشتراک پسوردهای هزینه بر خود را با دیگران
۱۷	استفاده از پسورد دیگران بدون کسب اجازه از آنها
۱۸	استفاده از هویت غیرواقعی یا مجازی برای ارتباط با دیگران در چت روم‌ها
۱۹	استفاده از چت‌روم‌ها برای ایجاد ارتباط جنسی با دیگران

منبع: یافته‌های محقق

متغیرهای جمعیت شناختی مؤثر بر اخلاق فناوری اطلاعات

طبق روابط علی و معلولی حاکم بر فضای جهان، همانطور که اینترنت تأثیرات مستقیم و غیرمستقیمی بر جوامع انسانی می‌گذارد، عوامل انسانی گوناگونی هم بر استفاده از اینترنت تأثیر گذارند. از مهمترین عوامل می‌توان به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کاربران اینترنت و کامپیوتر اشاره کرد. در مدل اخلاقی ارائه شده توسط استد، ورل و استد (۱۹۹۰)[1] به تأثیر فاکتورهای شخصی مثل سن و مذهب در فرآیند تصمیم‌گیری‌های اخلاقی اشاره شده است(۷). هافمن طی پژوهشی عنوان کرده است که خصوصیات جمعیت‌شناختی افراد (جنسیت، تحصیلات، درآمد، نژاد، شغل، ناحیه جغرافیایی) با استفاده آنان از اینترنت همبستگی بالایی دارد(۲۰). همچنین الموتریف مقطع تحصیلی، سن، محل سکونت، اعتقاد شخصی نسبت به اینترنت را از عوامل مؤثر بر استفاده افراد از اینترنت می‌داند (۲۱).

جنسیت: هرچند اینترنت به عنوان یک فناوری فراگیر، به هر فردی اجازه می‌دهد بدون توجه به پایگاه اجتماعی-اقتصادی، موقعیت جغرافیایی، سن و جنس به‌طور مساوی از آن استفاده کند اما نتایج یک تحقیق نشان می‌دهد زنان بیشتر از اینترنت و کامپیوتر استفاده می‌کنند (۲۲). اگرچه برخی معتقدند نابرابری میزان دسترسی زنان و مردان به اینترنت باعث این تفاوت شده است (۲۳)؛ اما پژوهش کندی و همکاران نشان داده که حتی زمانیکه زنان و مردان دسترسی یکسانی به اینترنت دارند، ممکن است به طور یکسان از آن استفاده نکنند (۲۴).

بسیاری از پژوهشگران طی تحقیقات خود به تفاوت جنسیت در تصمیمات اخلاقی در تجارت و در فناوری اطلاعات اشاره می‌کنند(۲۵). آنها معتقدند که جنسیت در شناخت علایق اخلاقی و ساخت تمایلات اخلاقی و اخذ تصمیم‌های اخلاقی نقش مهمی ایفا می‌کند (۲۶،۲۷). آدام در کتاب خود در مورد تأثیر جنسیت بر رفتارهای اخلاقی در فناوری اطلاعات چنین بیان می‌کند «در بسیاری از موضوعات اخلاقی مرتبط با فناوری اطلاعات جنسیت از اهمیت خاصی برخوردار است» (۹). در

1. Stead WE, Worrell DL, Stead JG (1990).

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

مقابل پژوهشگرانی مثل ویتل و پسلاک معتقدند که به طور کلی جنسیت تأثیر معناداری بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در فناوری اطلاعات ندارد (۲۸، ۱۰).

سن: گلور و همکاران سن را فاکتور مهمی برای شناخت مسائل اخلاقی نمی‌دانند(۲۹)؛ اما افرادی مثل ویتل اعتقاد دارند که افراد مسن شخصاً تمایل بیشتری به رعایت هنجارهای اخلاقی دارند(۲۸). اما پسلاک ذیل نتایج تحقیق خود بیان می‌کند که سن در بعضی موارد روی تصمیم‌گیری‌های اخلاقی مؤثر است و در بعضی دیگر چندان حائز اهمیت نیست (۱۰).

تحصیلات: به عقیده برخی صاحب‌نظران استفاده مؤثر از اینترنت زمانی میسر است که آگاهی و سواد افراد جامعه افزایش یابد (۲۳). از طرفی، رعایت مسائل اخلاقی در اینترنت نیز از جایگاه قابل توجهی برخوردار است و این مسأله در مورد افراد تحصیل کرده از اهمیت بالاتری برخوردار است. های و همکارانش به این مسأله اشاره داشته‌اند که «نتایج اخلاقی فناوری اطلاعات بین دانشجویان و افراد حرفه‌ای بسیار شبیه به هم است» (۲۵).

رشته تحصیلی: بسیاری از محققان معتقدند که علاوه بر سطح دانش افراد، رشته تحصیلی می‌تواند در جهت‌دهی گرایشات اخلاقی افراد متفاوت باشد. به عنوان مثال آتی روی کارشناسان و دانشجویان فناوری در موقعیت‌های متفاوت اخلاقی فناوری اطلاعات مطالعه‌ای انجام داده است (۲۷). به عقیده پارادایس و دیجوی دانشجویان سیستم‌های اطلاعاتی نسبت به سایر دانشجویان در حوزه فناوری اطلاعات تصمیمات اخلاقی‌تری می‌گیرند (۳۰). اما در مقابل پژوهشگرانی مثل پسلاک معتقدند که دانشجویان فناوری اطلاعات، تصمیم‌گیری‌های اخلاقی‌تری نسبت به سایرین ندارند (۱۲).

میزان استفاده از اینترنت: تحقیقات نشان داده است که میزان استفاده افراد از اینترنت متفاوت است و جنسیت نقش مهمی را در این بین ایفا می‌کند. تعداد دفعات استفاده از اینترنت در روز میان دانشجویان پسر بیش از دختران است (۲۳).

نوع کاربری: نوع کاربری یا سلیقه و تمایل افراد برای نوع استفاده از اینترنت بسیار متفاوت است (۱۷) و طبیعی است که در این بین، برخی از کاربری‌ها از طرفداران بیشتری دارد. مثلا طی پژوهشی بیشترین استفاده دانشجویان از اینترنت شامل: پست الکترونیک، سایت دانشگاهی، پژوهش، یافتن اطلاعات عمومی، جستجوی مطالب درسی، سرگرمی و آگاهی از همایش‌ها گزارش شده است(۲).

مطلب قابل توجه این است که نوع استفاده دختران و پسران از اینترنت وگزینش اطلاعات توسط آنها متفاوت است. پسران بیشتر برای باخبر شدن از اخبار، اطلاعات و سرگرمی(۳۱)، ایمیل، خرید، جستجوی اطلاعات و پورنوگرافی (۳۲)، به اشتراک گذاشتن فیلم (۱۷) استفاده می‌کنند و دختران با توجه به اعتماد کمتری که به اینترنت دارند به برقراری ارتباط عاطفی و عاشقانه(۶)، وبلاگ‌نویسی و اشتراک عکس(۱۷) گرایش بیشتری دارند. علاوه بر این، کاربری اینترنت برای بسیاری از بزرگسالان صرفاً همان «پرسه‌زنی سایبری» و «سرک کشیدن در اتاق‌های چت» و «دانلود عکس و موزیک و کلیپ» و اخیراً «بلاگ کردن (وبلاگ خوانی، یادداشت گذاشتن برای پست‌های وبلاگ دیگران و وبلاگ نویسی)» است (۱۵).

روش تحقیق و جامعه‌ی آماری

این پژوهش از نظر نوع کاربردی و در حوزه‌ی پژوهش‌های میدانی و توصیفی می‌باشد. در این راستا، اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از روش کتابخانه‌ای و از طریق پرسش‌نامه و مصاحبه جمع‌آوری و با استفاده از آزمون‌های آماری T (میانگین یک جامعه‌ی آماری) و آزمون استقلال کای دو تجزیه و تحلیل شده است.

به منظور جمع‌آوری داده‌های تحقیق از یک پرسش‌نامه در سه قسمت استفاده شده است. قسمت اول این پرسش‌نامه به بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کاربران اینترنت می‌پردازد. قسمت دوم این پرسش‌نامه میزان اعتقاد کاربران به غیراخلاقی بودن استفاده‌های ناصحیح از فضای سایبری (اعتقادات اخلاقی) و قسمت سوم آن میزان تمایل کاربران به استفاده‌های ناصحیح (عملکردهای رفتاری) مورد پرسش قرار می‌دهد.

استفاده‌های ناصحیح و یا جرائم اینترنتی و کامپیوتری مطرح شده از مطالعات قبلی، که در مبانی نظری تحقیق ارائه گردیده، استخراج شده است که خود مؤید روایی پرسش‌نامه است. برای تأیید اعتبار پرسش‌نامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده است. این ضریب برای پرسش‌نامه فوق ۰/۸۷۹ است که حاکی از اعتبار بالای آن است.

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

جامعه‌ی آماری این تحقیق را کاربران اینترنت در کافی‌نت‌های مرکزی و مراکز فناوری اطلاعات شهرستان یزد تشکیل می‌دهند. از آنجا که این جامعه نامحدود به شمار می‌رود از فرمول کوکران برای جوامع نامحدود، استفاده شده است.

پس از تعیین حجم نمونه، به دلیل احتمال عدم بازگشت برخی از پرسش‌نامه‌ها، ۲۵۰ عدد پرسش‌نامه در میان این کاربران اینترنت در شهرستان یزد توزیع گردید، که ۲۳۰ مورد از آن‌ها بازگشت داده شده است. روش نمونه‌گیری در این جامعه به صورت تصادفی بوده و به‌منظور دستیابی به اطلاعات دقیق‌تر، توزیع این پرسش‌نامه در روزهای و ساعات متفاوت کاری انجام گرفته است.

فرضیاتی که این تحقیق به دنبال آزمون آن‌هاست عبارت است از ۸ فرضیه‌ی زیر:

فرضیه ۱: تفاوت بین *اعتقادات اخلاقی و عملکرد رفتاری* کاربران اینترنت در شهرستان یزد معنادار نیست.

فرضیه ۲: تمایل کاربران اینترنت به جرائم اینترنتی (عملکرد رفتاری کاربران اینترنت) در شهرستان یزد بالا نیست.

فرضیه ۳: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و جنسیت* آنان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

فرضیه ٤: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و وضعیت تأهل* آنان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

فرضیه ٥: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و گروه سنی* آنان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

فرضیه ٦: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و رشته تحصیلی* آنان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

فرضیه ۷: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و مقطع تحصیلی* آنان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

فرضیه ۸: بین *عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و مدت زمان استفاده آنها از اینترنت* رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

یافته‌ها

نتایج حاصل از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه آماری تحقیق نشان می‌دهد ۴۷/۴ درصد از کاربران را زنان و ۵۲/۶ درصد از آن‌ها را مردان تشکیل داده‌اند که قریب ۲۷ درصد از آن‌ها بیش از ۲ ساعت در روز از کامپیوتر و اینترنت استفاده می‌کردند. سایر اطلاعات جمعیت‌شناختی در جدول ۲ آمده است.

در جدول ۳ نوع کاربری جامعه‌ی مورد بررسی به تفکیک جنسیت ارائه شده است. بیشترین استفاده‌ی افراد از اینترنت «مراجعه به سایت های معتبر علمی و استفاده از اطلاعات آنها» با قریب ۲۵ درصد بوده است. «مراجعه به سایت‌های تفریحی و دوست‌یابی» نیز کمتر از سایر موارد مورد علاقه‌ی کاربران اینترنت بوده است.

جدول ۲: اطلاعات جمعیت شناختی

متغیر	تعداد	درصد	متغیر	تعداد	درصد
جنسیت			**رشته تحصیلی**		
زن	۱۰۹	۴۷/۴	کامپیوتروانترنت	۸۱	۳۵/۲
مرد	۱۲۱	۵۲/۶	سایر رشته‌ها	۱۴۹	۶۴/۸
وضعیت تاهل			**سن**		
مجرد	۱۸۳	۷۹/۶	۱۹-۱۵	۶۲	۲۷/۰
متاهل	۴۷	۲۰/۴	۲۵-۲۰	۱۲۸	۵۵/۷
میزان استفاده از اینترنت (دقیقه در روز)			۳۰-۲۵	۳۱	۱۳/۵
کمتر از ۳۰ دقیقه	۶۴	۲۷/۸	۴۰-۳۰	۷	۳/۰
۳۰ تا ۶۰ دقیقه	۴۱	۱۷/۸	۴۰ و بیشتر	۲	۰/۹
یک تا دو ساعت	۴۳	۱۸/۷			
دو تا سه ساعت	۲۹	۱۲/۶	**میزان تحصیلات**		
سه ساعت و بیشتر	۳۲	۱۳/۹	زیردیپلم و دیپلم	۴۵	۱۹/۶
نمی‌دانم	۲۱	۹/۱	کاردانی و کارشناسی	۱۳۸	۶۰/۰
			کارشناسی ارشدو دکترا	۴۷	۲۰/۴

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

جدول ۳: نوع کاربری اینترنت برای جامعه‌ی آماری مورد بررسی

	نوع کاربری	زن		مرد		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	مراجعه به سایت‌های معتبر علمی و استفاده از اطلاعات آنها	۴۴	۱۳.۵	۳۷	۱۱.۳۸	۸۱	۲۴.۹۲
۲	مراجعه به سایت‌های خبری برای دریافت اخبار روز و اطلاعات عمومی	۹	۲.۷۷	۲۳	۷.۰۸	۳۲	۹.۸۵
۳	مراجعه به سایت‌های موسیقی، فیلم و عکس و دانلود موسیقی، فیلم و عکس	۲۵	۷.۶۹	۲۵	۷.۶۹	۵۰	۱۵.۳۸
۴	مراجعه به سایت‌های پورنوگرافیک (جنسی)	۸	۲.۴۶	۹	۲.۷۷	۱۷	۵.۲۳
۵	مراجعه به اینترنت برای ایجاد و مشاهده وبلاگ‌های شخصی	۹	۲.۷۷	۶	۱.۸۵	۱۵	۴.۶۲
۶	مراجعه به موتورهای جستجو تنها با هدف گشت و گذار در اینترنت و وب‌گردی (پرسه‌زنی سایبری)	۷	۲.۱۵	۱۵	۴.۶۲	۲۲	۶.۷۷
۷	مراجعه به سایت‌های آموزشی و فرهنگی و هنری مثل رشد و تبیان	۱۰	۳.۰۸	۱۰	۳.۰۸	۲۰	۶.۱۵
۸	مراجعه به سایت‌های خرید و فروش اینترنتی	۶	۱.۸۵	۹	۲.۷۷	۱۵	۴.۶۲
۹	استفاده از اینترنت برای چت	۱۹	۵.۸۵	۱۳	۴.۰۰	۳۲	۹.۸۵
۱۰	مراجعه به سایت‌های تفریحی و دوست یابی	۶	۱.۸۵	۸	۲.۴۶	۱۴	۴.۳۱
۱۱	استفاده از اینترنت برای دریافت و ارسال پست الکترونیکی	۱۱	۳.۳۸	۱۶	۴.۹۲	۲۷	۸.۳۱

فرضیه ۱ شکاف میان اعتقادات اخلاقی و عملکرد رفتاری کاربران زن و مرد در اینترنت را مورد بررسی قرار می‌دهد. به این منظور تفاضل میان این دو متغیر محاسبه شده و از آزمون T به منظور بررسی معنادار بودن این شکاف استفاده شده است. نتایج این آزمون در سطح در جدول ۴ آمده است. از آنجا که مقدار معناداری برابر با ۰/۶۲۰ است، تفاوت بین اعتقادات اخلاقی و عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی در شهرستان یزد معنادار نیست.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی ۲ نشان می‌دهد که تمایل کاربران اینترنت به ارتکاب جرائم اینترنتی (عملکرد رفتاری کاربران اینترنت) در شهرستان یزد بالا نیست (جدول ۴).

جدول ٤: نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی ۱

فرضیه	میانگین	درجه آزادی	t	معناداری	فاصله اطمینان ۹۵ ٪	
					حدبالا	حد پایین
۱	۰/۰۰۲	۲۲۹	۰/۴۹۵	۰/۶۲۰	۰/۰۹۹	−۰/۰۵۹
۲	۲/۱۹۳	۲۲۹	−۱۵/۱۹۲	۰/۰۰۰	−۰/۱۱۹	−۰/۷۰۲

جدول ۵: میانگین و انحراف معیار عملکردهای رفتاری کاربران اینترنتی در مراکز مورد بررسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	متغیر	میانگین	انحراف معیار
جنسیت			**رشته تحصیلی**		
زن	۱/۹۵	۰/۶۸	کامپیوتر و اینترنت	۲/۳۷	۰/۹۱
مرد	۲/۴۲	۰/۸۵	سایر رشته‌ها	۲/۰۹	۰/۷۲
وضعیت تاهل			**سن**		
مجرد	۲.۲۰	۰/۸۰	۱۹-۱۵	۱/۹۵	۰/۶۵
متأهل	۲.۱۲	۰/۸۲	۲۵-۲۰	۲/۳۲	۰/۸۶
میزان استفاده از اینترنت (دقیقه در روز)			۳۰-۲۵	۲/۱۱	۰/۶۹
کمتر از ۳۰ دقیقه	۱/۹۹	۰/۷۷	۴۰-۳۰	۲/۲۳	۰/۹۰
۳۰ تا ۶۰ دقیقه	۱/۹۹	۰/۷۱	۴۰ و بیشتر	۲/۳۴	۱/۶۳
یک تا دو ساعت	۲/۲۸	۰/۶۶	**میزان تحصیلات**		
دو تا سه ساعت	۲/۳۳	۰/۷۵	زیر دیپلم و دیپلم	۱/۷۵	۰/۵۲
سه ساعت و بیشتر	۲/۵۷	۰/۹۷	کاردانی و کارشناسی	۲/۳۴	۰/۸۶
نمی‌دانم	۲/۲۷	۰/۸۸	کارشناسی ارشد و دکترا	۲/۱۳	۰/۶۸

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

میانگین و انحراف معیار عملکردهای رفتاری کاربران اینترنتی در مراکز مورد بررسی بر اساس ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها در جدول ۵ آورده شده است. در جدول ۶ نیز نتایج آزمون فرضیات ۳ تا ۹ در سطح اطمینان ۹۵ درصد ارائه شده است.

همانگونه که گفته شد برای آزمون فرضیات ۳ تا ۸ از آزمون استقلال کای دو استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد مقدار معنی‌داری برای فرضیات ۳، ۶، ۷ و ۸ کمتر از ۵ درصد و برای فرضیات ۴ و ۵ بیش از ۵ درصد است بنابر این می‌توان گفت که بین عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی و جنسیت، رشته‌ی تحصیلی، مقطع تحصیلی و مدت زمان استفاده‌ی آنها از اینترنت رابطه‌ی معناداری وجود دارد. در حالی که متغیرهای وضعیت تأهل و گروه سنی بر این رفتار اثرگذار نبوده است (جدول ۶).

جدول ٦: نتایج آزمون فرضیات ۳ تا ۸ تحقیق

فرضیه	متغیر وابسته / متغیر مستقل	عملکرد رفتاری کاربران اینترنت	
		ضریب کای دو	سطح معنا داری (sig)
۳	جنسیت کاربران	۱۵/۰۱	۰/۰۰۲
۴	وضعیت تأهل کاربران	۳/۹۵	۰/۲۶۸
۵	گروه سنی کاربران	۱۴/۹۵	۰/۳۷۳
۶	رشته تحصیلی کاربران	۱۶/۰۲	۰/۰۱۴
۷	مقطع تحصیلی کاربران	۱۰/۵۲	۰/۰۱۵
۸	مدت زمان استفاده کاربران از اینترنت	۲۷/۵۳	۰/۰۲۵

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی ۱ نشان می‌دهد که تفاوت بین اعتقادات اخلاقی و عملکرد رفتاری کاربران اینترنتی در شهرستان یزد معنادار نیست. به عبارت دیگر، کاربران اینترنتی همان‌گونه که در باره‌ی جرایم اینترنتی فکر می‌کنند همان‌گونه نیز عمل می‌نمایند. نتایج فرضیه‌ی ۲ نیز عدم معناداری این جرایم را برای کاربران اینترنتی نشان می‌دهد. این نتیجه حاکی از آن است که سطح تمایل و استفاده‌ی کاربران اینترنت از جرائم مورد بررسی بالا نبوده است. به طوری که میانگین میزان استفاده از این جرایم برای جامعه مورد بررسی ۲/۱۹۳ بوده است (جدول ۴).

نتایج این تحقیقات نشان داده است که جنسیت بر نوع رفتار کاربران و تمایل آن‌ها به استفاده جرائم اینترنتی و کامپیوتری اثرگذار بوده است. در این تحقیق زنان در مقایسه با مردان رفتار اخلاقی‌تری ازخود نشان داده‌اند. میانگین استفاده از جرایم اینترنتی وکامپیوتری برای مردان ۲/۴۲ بوده که این میانگین برای زنان ۱/۹۵ می‌باشد (جدول ۵).

نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات کندی و همکاران (۲۴) های و همکارانش(۲۵) سیگما موگان و همکارانش(۲۶)، و بسیاری از محققان دیگر که جنسیت را عامل مهمی در تصمیمات اخلاقی در فضای سایبری می‌دانند اما برخلاف مطالعه‌ی کرت و کرونان (۳۳) رفتار اخلاقی زنان بیستر از مردان بوده است.

رشته‌ی تحصیلی و مقطع تحصیلی نیز دو متغیر دیگری است که بر رفتار اخلاقی کاربران در استفاده از اینترنت و کامپیوتر اثرگذار است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که دانشجویان و محصلان سایر رشته‌ها در مقایسه با دانشجویان و محصلان رشته‌ی کامپیوتری و فناوری اطلاعات رفتار اخلاقی‌تری از خود نشان داده‌اند که این نتیجه خلاف نتیجه‌ی تحقیقات پارادایس و دیجوی (۳۰) بوده است. بیشتر این افراد به هک کردن CDها و DVDها، به اشتراک‌گذاشتن رمز عبور افراد و دانلود بدون پرداخت هزینه اشتغال داشتند که اکثر آنها عدم دسترسی به منابع و اطلاعات مورد نیاز را دلیل این امر می‌دانسته‌اند.

در این میان، کاربرانی که دارای مدرک دیپلم و پایین‌تر بوده‌اند از جرایم اینترنتی و کامپیوتری کمتر استقبال کرده‌اند در حالی‌که در مقاطع کاردانی و کارشناسی نسبت به مقاطع دیگر تحصیلی آمار جرائم اینترنتی و رفتارهای غیر اخلاقی در حوزه‌ی استفاده از کامپیوتر و فناوری اطلاعات بیشتر بوده است. از آنجا

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

که ارتکاب به جرائم، در حوزه‌ی فناوری اطلاعات مستلزم دانش و مهارت مورد نیاز است (مثلاً هک و یا کرک کردن و ...) به طور معمول، با ورود افراد به مراکز آموزش‌عالی و آشنایی با روش‌های مختلف استفاده‌های غیر اخلاقی در حوزه‌ی فناوری اطلاعات به این سمت متمایل می‌شوند (جدول ۵).

همچنین نتایج رابطه‌ی معنادار بین مدت زمان استفاده از اینترنت و رفتارهای غیر اخلاقی در محیط فناوری اطلاعات و ارتباطات را معنادار نشان داده است به عبارت دیگر، استفاده بیش از حد نیاز از اینترنت تمایل و انگیزه‌ی افراد برای پرسه‌زنی در وب و درنتیجه انجام کارهای غیر اخلاقی را افزایش می‌دهد.

به‌طور کلی، اگرچه رفتارهای غیر اخلاقی در کاربران مورد بررسی معنادار نبوده است اما تمایل اندک آنها نیز قابل بررسی است. اکثر استفاده‌ی افراد از فناوری اطلاعات در «مراجعه به سایت‌های معتبر علمی و استفاده از اطلاعات آنها» است که اکثر رفتارهای غیر اخلاقی نیزدر این حوزه اتفاق می‌افتد. دسترسی ارزان و نامحدود به سخت‌افزار ونرم‌افزارهای مورد نیاز در حوزه‌ی فناوری اطلاعات و همچنین منابع علمی مورد نیاز می‌تواند کاربران را از انجام رفتارهای غیر اخلاقی مانند هک کردن، دانلود کردن، استفاده از رمزهای عبور دیگران به منظور دانلود و ... باز دارد. علاوه براین، آموزش و فرهنگ استفاده از فناوری جدید اطلاعات همراه با آموزش آن برای استفاده‌ی صحیح از آن الزامی است.

واژه‌نامه

فناوری اطلاعات	1 Information Technology
ابزار چندرسانه‌ای	2. Multi Media
شبکه جهانی	3. World Wide Web (WWW)
هرزه‌نگاری	4. Pornography
مالکیت فکری	5. Intellectual
حریم خصوصی	6. Privacy
سیستم اطلاعاتی	7. Information System(IS)
اخلاق در فناوری اطلاعات	8. IT Ethics
اخلاق کاربردی	9. Applied Ethics
گمنامی	10. Anonym
جرم کامپیوتری	11. Computer Crime
اتاق گفتگو	12. Chat Room

منابع

1. Nicoli. MV. (2008). A Web-Based Questionnaire of Ethical Skills. Institution for information's technology. Department of Information Technology Examensarbete 30 hp. pp: 9-13.
۲. موحد محمدی/حمید، ایروانی/ هوشنگ. الگوی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی ایران. مجله علوم کشاورزی ایران. ۱۳۸۱. شماره ۴: ۷۱۷ – ۷۲۷.
3. Sunwoo K, Rando K (2002). A study of Internet addiction. Journal of Korean Home Economics Association, English Edition. 3(1): 1-19.
۴. درگاهی/حسین، رضوی/سید منصور. اعتیاد به اینترنت و عوامل موثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران. فصلنامه پایش. ۱۳۸۶. شماره ۳ : ۲۶۵-۲۷۲.
۵. راودراد/ اعظم. مسائل اجتماعی زنان در اینترنت. فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. ۱۳۸۴. شماره‌های ۲ و ۳ : ۷۳-۹۲.
۶. فرهمند/ مریم. دختران و کاربرد اینترنت. فصلنامه مطالعات راهبردی زنان. ۱۳۸۷. شماره ۴۱: ۱۳۵-۱۶۵ .
7. McMahon JM, Cohen R (2009). Lost in Cyberspace: ethical decision making in the online environment. Journal of Ethics and Information Technology. 11(1):1-17.
8. Peslak AR (2007). Information technology intellectual property ethics: issues and analysis. Penn State University. Journal of Issues in Information Systems 8(2): 207-13 .
9. Adam A (2005). Gender, Ethics and Information Technology. Printed and bound in Great Britain by Antony Rowe Ltd, Chippenham and Eastbourne.pp: 12-14.

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

۱۰. آیتی، محسن و محمدزاده، امنیت انسانی و کاربرد فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی. همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا. ۱۳۸۷.

11. Laudon K (1995). Ethical concepts and information technology. Communications of the ACM. 38(12): 33-39.

12. Peslak AR (2006). Ethics and Moral Intensity: An Analysis of Information Technology and General Education Students. Proceedings of Information Systems Education Conference, Dallas, Texas: 120-135.

۱۳. ابراهیم آبادی/ حسین. الگوی استفاده از اینترنت : محیط یادگیری و بافت فرهنگی و اجتماعی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی. ۱۳۸۸. شماره ۷: ۹۷-۱۱۸.

۱۴. پورنقدی/ بهزاد. اخلاق در فناوری اطلاعات و آسیب‌شناسی اخلاق ارتباطات. ۱۳۸۸. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال۴. شماره‌های۱و۲ :۲۸-۲۱.

۱۵. دهقان/ علیرضا، نیکبخش/ مرسده. مطالعه شیوه رفتار افراد در محیط مجازی: شکل‌گیری روابط صمیمانه در اتاق‌های گپ‌زنی اینترنت. فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. ۱۳۸۸. شماره ۶ : ۱-۲۹.

۱۶. دوران/ بهزاد، گنجی/ اکبر. کاربری تفننی اینترنت توسط کاربران ۲۵ تا۴۰ سال شهر تهران . فصلنامه تحقیقات فرهنگی. ۱۳۸۷. شماره۳ : ۱۱۵ -۱۲۹.

17. Iskandarani M, El-refae G, Shorouq FE (2006). A rubber band ethics model for computing and information technology practices. American Journal of Applied Sciences 3(7): 1910-15.

۱۸. عبداللهیان/ حمید. نوع شناسی و بازتعریف آسیب‌های اینترنتی و تغییرات هویتی در ایران. فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. ۱۳۸۴. شماره‌های ۲ و ۳: ۱۳۵-۱۵۴ .

۱۹. ثقه الاسلامی/علیرضا. رویکرد طبقه‌بندی شده به حوزه اخلاق اطلاعات.۱۳۸۸. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال۴. شماره‌های۱و۲ :۶۷-۸۸.

20. Hoffman Dl, Kalsbeek WD, Novak TP (1996). Internet and Web Use in The United States .Communications of the ACM. 39(12): 36 – 46.

21. Al-Motrif A (2000) .the effect of college students" educational level and gender on their use of internet as:(a) an instructional tool, (b) a research tool , (c) a communication tool ,(d) an entertainment tool.(doctoral dissertation , ohio university.

۲۲. توکلی دارگانی/ لیلا. تاثیر فن آوری اطلاعات بر حضور زنان در جامعه . ماهنامه تدبیر.۱۳۸۵.شماره ۱۶۹: ۸۶-۸۹.

۲۳. باستانی/ سوسن، میزبان/ شهناز. بررسی شکاف جنسیتی در کاربرد کامپیوتر و اینترنت: بررسی دانشجویان دانشگاه های شهر تهران. مطالعات زنان. ۱۳۸۶. شماره ۱: ۴۵-۶۴.

24. Kennedy T, Barry W, Kristine K (2003). Gendering the Digital Divide. IT & Society. 1(5):72–96.

25. Hay D, Larres P, Oyelere P, Fisher A (2001). The Ethical Perception of Undergraduate Students in Computer-Related Situations: An Analysis of the Effects of Culture, Gender, and Prior Education. Teaching Business Ethics. 5(3): 331-56 .

26. Sigma-Mugan C, Daly B, Onkal D, Kavut L (2005). The Influence of Nationality and Gender on Ethical Sensitivity: An Application of the Issue-Contingent Model. Business Ethics. 57(2): 139-59.

27. Athey S (1993). A Comparison Of Experts' and High Tech Students' Ethical Beliefs In Computer-Related Situations. Journal of Business Ethics. 12(5): 359-70.

28. Vitell S (2003). Consumer Ethics Research: Review, Synthesis and Suggestions for the Future. Journal of Business Ethics. 43(12): 33-47.

29. Glover S, Bumpus M, Logan J, Ciesla J (1997). Re-examining the Influence of Individual Values on Ethical Decision Making. Journal of Business Ethics. 16 (12, 13): 1319-29.

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]

30. Paradice D, Dejoie R (1991). The Ethical Decision Making Processes of Information Systems Workers. Journal of Business Ethics. 10(1): 1-21.

۳۱. قاسم‌زاده/ لیلی، شهرآرای/مهرناز، مرادی/ علیرضا. بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران دبیرستانی شهر تهران. مجموعه مقالات همایش زنان و اینترنت در هزاره سوم. ۱۳۸۵.

32. Tsai CC, Lin SSJ, Tsai MJ (2001). Developing an Interment attitude scale for high school student. Computers & Education. 37(1): 41-51.

33. Krete, J. and Cronan, T. (1998). How Men and Women View Ethics. Communications of the ACM. 41(9): 70-6.

[Downloaded from www.ethicsjournal.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1392.8.1.7.4]